

Boek je droomreis: Terug naar Montaillou
door Gerard Staals

Reizen is heel nuttig, het prikkelt je verbeelding. Al het overige geeft maar teleurstelling en last. Onze reis hier is volkomen denkbeeldig. Dat is zijn kracht. Hij voert ons van het leven naar de dood. Mensen, dieren, steden, dingen, alles berust op fantasie. Het is een roman, een verzonnen verhaal, meer niet. 't Staat in 'Littré', en die vergist zich nooit.

En trouwens, iedereen kan het doen. Je hoeft je ogen maar te sluiten. Het is aan de andere kant van het leven.

Ik begin mijn door Ton van Reen aangeboden reis naar Montaillou met de eerste regels uit Reis naar het einde van de nacht (*Voyage au bout de la nuit*, 1932) van de Franse schrijver Louis-Ferdinand Céline. De geciteerde zinnen zijn de start van een hallucinerende reis van Céline's alter ego Bardamu over de wereld. Die reis neemt een aanloop in de zompige modder van de Vlaamse loopgraven. De gruwelen van de Eerste Wereldoorlog in Flanders Fields gaan elke voorstelling te boven. Na zijn geestelijke onttakeling in koloniaal Afrika en de autofabrieken van Ford in Detroit vindt Bardamu uiteindelijk zijn rust en eindstemming in de Parijse voorstad Clichy. Als huisarts.

Ton van Reen biedt me dus een reis aan. Weliswaar sleurt hij me niet de hele wereld over, maar wel dwars door Frankrijk, maar het blijkt al snel minstens zo fascinerend als die wereldreis van Bardamu. Ik ervaar de trip als een *roadmovie*.

Reizen door Frankrijk doe ik al vanaf de jaren '70. Meestal met de auto, maar in 1970 als student Franse Taal- en Letterkunde aan de toen nog Katholieke Universiteit van Nijmegen ook met de brommer. En in 2010 zelfs met de fiets, als ik op weg ben naar Santiago de Compostela. Ik fiets dan van Noord Oost naar Zuid West, dwars door het Franse binnenland. *La France Profonde*. De reis die Ton me aanbiedt verloopt geografisch in de precies de omgekeerde richting: van de Pyreneeën naar Parijs. Tijd om in te checken.

Het reisbureau van Boris Vian, een door mij, vanwege zijn on-Franse teksten gerespecteerd Franse auteur, heeft gezorgd voor een handige routebeschrijving. Net zo gedetailleerd als de routekaarten die ik hanteerde

tijdens mijn camino. Bij het naderen van de Pyreneeën - ik zal die nacht bivakkeren in Oloron-Sainte-Marie - schamp ik de eerste doorkomstplaatsen van Ton's 'Terug naar Montaignou'. Ik lees voor uit mijn boek *On The Road* (2011): *Wij kiezen voor de iets gemakkelijker variant, de oostelijke route. Dit traject gaat over rustiger wegen en is iets minder heuvelachtig. In beide gevallen kom je in Oloron terecht. Wij gaan via Nay. Je fietst bijna door tot Lourdes, wat overigens een derde routevariant is van Sweermans 'Oude Wegen'. Maar we zullen het bedevaartsoord links laten liggen. En rijden diep door naar het zuiden.* Het is dinsdag 11 mei, dag 18 van mijn pelgrimstocht.

Montaignou ligt diep verscholen in de Pyreneeën, een ketters dorp. Katharen. En in 1975 wereldberoemd geworden door het gelijknamige boek van de Franse historicus Le Roy Ladurie. Ladurie beschrijft het Montaignou uit de 14de eeuw en zijn 250 inwoners. Boeren en herders. Vandaag de dag is het nog steeds een dorp, maar het inwonertal is inmiddels vertienvoudigd. Volgens de bisschop van Pamiers verspreidden de zwervende herders uit die tijd een ketterse dwaalleer. En die moest met wortel en tak uitgeroeid worden. Zelfs het geile liefdesleven van de ketterse, gewetenloze dorpspastoor wordt door Ladurie geopenbaard.

Ton van Reen beschrijft een iets minder wellustig Montaignou. Zijn verteller Boris, relaxt gezeten op het terras van het Parijse La Coupole, schrijft, noteert en praat. Regelmatig wordt hem een consumptie bezorgd door barkeeper en dichter Marc, een van Van Reen's alter ego's. Ondertussen wordt in de bossen rond Montaignou het herderinnetje Claire Soubirous door de beer Napoleon gered uit de verscheurende muilen van een troep hongerige wolven. Het wonderlijke voorval haalt de landelijke pers. Boris leest het bericht. Waarna hij besluit het verhaal van de beer en het jonge meisje in eigen hand te nemen. Een rare beer is het, hij is aardig en kan praten. Claire en Napoléon kunnen het goed met elkaar vinden. Ze besluiten samen naar Parijs te trekken. Hun wonderbaarlijke reis door *la France Profonde* is begonnen. In de Franse hoofdstad gaan ondertussen alle remmen los. De verbeelding is er aan de macht, terwijl de nieuwe keizer weer onderweg is. Dit keer niet vanuit Elba, maar vanuit Montaignou. Boris Vian schrijft zich ondertussen te pletter. Twaalf blinde meisjes paraderen richting de blindenschool Louis Braille. In het

Pantheon breekt een waar pandemonium los. Het roemruchte dodenhuis is gekraakt door Franse beroemdheden van naam. Postuum wordt er de hiërarchie in stand gehouden. Hoezo *Liberté, Egalité, Fraternité*? De status tijdens hun leven bepaalt er hun comfort. Een tochtige zolderkamer of een luxe suite. Moderne helden, topvoetballers en popsterren vechten er om voorrang. De literatuur begint er al aan de laatste mem te hangen.

De droomreis wordt langzamerhand een gedroomde reis. En trekt me binnen in vreemde werelden. Een sprookjesachtige wereld, waarin de verbeelding in meerdere lagen wordt opgesplitst. Voor een normaal mens bijna niet vol te houden. En normaal wordt het nergens. Frankrijk staat op zijn kop, en Boris Vian maar pennen om het gedroomde waar te maken.

Een boek moet beelden oproepen, nieuwe dimensies laten zien. Je fantasie prikkelen, op hol brengen zelfs. Al na een aantal hoofdstukken dringen flarden van Peter Jacksons film *King Kong* bij me binnen. Zijn beer mag dan een reusachtige gorilla zijn, maar is even vertederend als Napoleon. Naomi Watts is Claire, speelt de onschuldige verleidster Ann. Maar ik word al weer overmeesterd door andere beelden. Ik kom terecht in de hallucinerende werelden van de Amerikaanse filmregisseurs David Lynch en Christopher Nolan. Films waarin begrippen als tijd en ruimte lijken te verkrummen. *Mulholland Drive. Memento. Of Inception*. Realiteit en dromen, het is om het even. Wat is waar? En wat is niet waar? De werkelijkheid als mogelijkheid, dat moet het zijn. Of omgekeerd: de mogelijkheid als realiteit. Zoiets is ook aan de hand met het nieuwe boek van Ton van Reen. Op het moment dat Boris Vian het verhaal uit zijn pen laat vloeien, gaat de werkelijkheid ermee aan de haal. Hijgend schept hij zijn realiteit. Napoleon en Claire als levensechte fata morgana's.

Naar het einde toe gaat het steeds sneller in galop, alsof de machinerie zichzelf aanzwengelt. Zelfs Ton van Reen houdt het niet meer in de hand, laat staan Boris Vian die het hele spel in goede banen moet leiden. Uiteraard is de ultieme apotheose al eerder in zicht: Quatorze Juillet, 14 juli, de nationale Franse feestdag. Er wordt gezopen en stevig feestgevierd. Maar de droom is voorbij. Het sprookje is uit. En hoe zit het met de liefde tussen de beer en Claire? Alleen

die twaalf blinde meisjes van het weeshuis van Julius de Aanvallige blijven me intrigeren. Leg eens uit, Ton. Vertel nog eens, Ton... Verzin een list.